

РІШЕННЯ У КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ

Заповнення службовою особою частини бланка документа із наступним наданням цим даним достовірності шляхом зловживання довірою особи, якій надано право підписувати такий документ і завіряти печаткою, є одним із способів підроблення офіційних документів.

Свідоцтво про закінчення навчального закладу — це офіційний документ, який посвідчує факт закінчення навчання й тягне певні правові наслідки

ПОСТАНОВА

Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України

від 25 квітня 2013 р.

(в и т я г)

Хмельницький міськрайонний суд Хмельницької області вироком від 21 березня 2011 р. засудив Г. за ч. 1 ст. 366 КК до штрафу в сумі 850 грн із позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих функцій, строком на один рік.

На підставі ч. 5 ст. 74 КК у зв'язку із закінченням строків давності Г. було звільнено від призначеного покарання.

Апеляційний суд Хмельницької області ухвалою від 2 квітня 2012 р. вирок місцевого суду щодо Г. змінив, виключивши з нього вказівку про визнання Г. винуватим у складанні завідомо неправдивого документа (акта екзаменаційної комісії). Також постановлено вважати Г. винуватим у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК (у редакції 2001 р.), зокрема у службовому підробленні, тобто внесенні до офіційного документа завідомо неправдивих відомостей.

До Г. застосовано ч. 1 ст. 49, ч. 5 ст. 74 КК і звільнено від покарання за ч. 1 ст. 366 КК (у редакції 2001 р.) у зв'язку із закінченням строків давності. У решті вирок залишено без змін.

Г. визнано винуватим у тому, що він, обіймаючи посаду заступника директора

об'єднаної технічної школи Товариства сприяння обороні України з навчально-виробничої частини, всупереч вимогам розд. 2 посадової інструкції та пунктів 23, 25 і 29 Положення про порядок підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації водіїв транспортних засобів, затвердженого наказом Міністерства освіти України від 25 січня 1994 р. № 22, діючи умисно, 25 червня 2007 р. в інтересах Ш., який був зарахований на навчання до школи, підробив офіційний документ (вніс у свідоцтво неправдиві відомості про закінчення Ш. навчання в школі). Внаслідок цих дій Ш. міг отримати допуск до складання іспитів на право керування транспортним засобом у реєстраційно-екзаменаційних підрозділах Державної автомобільної інспекції Міністерства внутрішніх справ.

Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ ухвалою від 8 листопада 2012 р. судові рішення залишив без змін.

У заяві про перегляд Верховним Судом України ухвали Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 8 листопада 2012 р. з підстави

неоднакового застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм кримінального закону щодо подібних суспільно небезпечних діянь, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень, засуджений Г. послався на те, що службового підроблення він не вчиняв. Він вважав, що бланк свідоцтва про закінчення навчального закладу з підготовки водіїв транспортних засобів не можна вважати офіційним документом, оскільки на момент інкримінованих йому діянь цей документ не містив відповідних реквізитів, а саме — підписів уповноважених на його складання й видачу осіб та печатки установи, яка це свідоцтво видає. Він також просив скасувати ухвалу Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 8 листопада 2012 р., а справу щодо нього направити на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

На обґрунтування заяви засуджений Г. надав копію ухвали колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 9 квітня 2009 р., якою вирок Білозерського районного суду Херсонської області від 27 червня 2008 р. та ухвалу Апеляційного суду Херсонської області від 7 жовтня 2008 р. щодо Особи 1 скасовано, а справу закрито на підставі п. 2 ч. 1 ст. 6 КПК 1960 р. за відсутністю в її діях складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК. Суд касаційної інстанції своє рішення мотивував тим, що акт приймання-передачі обсягу виконаних робіт із упорядкування земельної ділянки не є офіційним документом, оскільки його складено у довільній формі, він не містить печаток і штампу, посвідчені в ньому факти не породжували наслідків правового характеру.

Для порівняння заявник послався також на справу щодо Особи 5, засудженої вирок м. Харкова від 5 квітня 2012 р. за ч. 3 ст. 27 і ч. 1 ст. 366, ч. 1 ст. 423 КК. Апеляційний суд Харківської області ухвалою від 26 червня 2012 р. цей вирок скасував, а справу закрити на підставі п. 2 ч. 1 ст. 6 КПК. Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ ухвалою від 1 листопада 2012 р. залишив без змін ухвалу апеляційного суду і зазначив, що заява про звільнення за власним бажанням, дописку про дату написання якої визнано способом підроблення, не належить до офіційних документів, оскільки не містить необхідних юридичних ознак та реквізитів, притаманних такого роду документам.

Як приклад неоднакового застосування норми кримінального закону заявник надав ухвали колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 13 липня 2010 р. щодо Особи 4 та від 23 березня 2010 р. щодо Особи 5, в яких суд касаційної інстанції зазначив, що офіційним документом є документ, який складено належним чином за формою та який містить необхідні реквізити, а зафіксована у ньому інформація здатна породити чи породжує певні правові наслідки.

Заявник також вважав помилковим посилення суду касаційної інстанції на те, що складання і видача завідомо неправдивого документа є самостійними кваліфікуючими ознаками службового підроблення, оскільки, на його думку, воно суперечить змісту диспозиції ст. 366 КК у редакції, чинній на час вчинення інкримінованого йому злочину.

На обґрунтування заяви він також послався на копію ухвали колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 26 лютого 2009 р. щодо Особи 1, в якій касаційний суд зазначив, що складання службовою особою завідомо неправдивих документів без їх видачі чи видача службовою особою завідомо неправдивих офіційних документів, складених іншою службовою особою, складу злочину, передбаченого ст. 366 КК, не утворює.

Судова палата у кримінальних справах Верховного Суду України, заслухавши суддю-доповідача, пояснення прокурора про відсутність підстав для задоволення заяви, перевірила матеріали справи та, обговоривши доводи, зазначені у заяві, дійшла висновку про таке.

Кримінальна справа про перегляд рішення суду касаційної інстанції за заявою Г. допущена до провадження Верховного Суду України відповідно до порядку, визначеного у гл. 321 КПК 1960 р., і розглядається за наявності підстави, передбаченої п. 1 ст. 400¹² цього Кодексу.

Предметом перегляду цієї справи є неоднакова правова оцінка судами касаційної інстанції критеріїв (ознак) визнання офіційними деяких документів, зокрема й свідоцтва про закінчення навчального закладу з підготовки водіїв транспортних засобів, а також способів підроблення, які пов'язані зі зловживанням довірою іншої посадової особи.

Враховуючи нормативне визначення службового підроблення, офіційними документами визнаються ті з них, які складають і видають

службові особи від імені органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ та організацій, незалежно від форми власності, які посвідчують певні факти і події, що мають правове значення. Ці документи мають бути належним чином складені за формою та містити необхідні реквізити.

Підроблення офіційних документів може полягати у повній фальсифікації або в частковій зміні змісту справжнього документа. Способи підроблення документів можуть бути різними.

У кримінальній справі, в якій оспорюється рішення касаційного суду, встановлено, що свідоцтво про закінчення навчального закладу з підготовки водіїв транспортних засобів за формою, змістом передбачено відомчим нормативним документом органу центральної влади. Цей документ містить певну інформацію, потребує дотримання форми і відображення певних реквізитів. Це свідоцтво завіряється підписом директора школи та скріплюється печаткою навчального закладу.

Наявність зазначеного документа є умовою, за якої особа, яка ним володіє, допускається до складання іспитів на право керування транспортним засобом у реєстраційно-екзаменаційних підрозділах Державної екзаменаційної інспекції, а працівники цих підрозділів не повинні ставити під сумнів, що володілець цього свідоцтва пройшов відповідний курс навчання.

Сукупність указаних ознак дає підстави вважати, що свідоцтво про закінчення навчального закладу є офіційним документом, який посвідчує факт закінчення навчання водіїв у школі й тягне певні правові наслідки.

Із фактичних обставин справи, установлених судами, вбачається, що Г. власноручно заповнив

усі необхідні реквізити бланка свідоцтва про закінчення навчального закладу з підготовки водіїв транспортних засобів, які він міг заповнити з використанням своїх посадових повноважень, а потім із використанням довірливого ставлення до себе директора підписав у нього це свідоцтво та завірив печаткою.

Після того, як документ був відповідно оформлений, Г. залишив його для зберігання на своєму робочому місці.

Отже, заповнення службовою особою частини бланка документа із наступним наданням достовірності цим даним шляхом зловживання довірою особи, якій надано право підписувати такий документ і завіряти печаткою, є одним зі способів підроблення офіційних документів.

У рішеннях, які надані для порівняння, всупереч тому, що зовнішній прояв окремих діянь подібний до фактичних обставин, інкримінованих Г., вони не містять тих обов'язкових ознак, які вказують на наявність складу цього злочину.

Оскільки фактичні обставини діяння Г. та їх кримінально-правова оцінка не викликали неоднакового застосування однієї й тієї самої норми кримінального закону про кримінальну відповідальність, підстав для втручання в оспорене рішення касаційного суду немає.

Керуючись п. 15 розд. XI «Перехідні положення» КПК 2012 р., статтями 400²¹, 400²³ КПК 1960 р., Судова палата у кримінальних справах Верховного Суду України відмовила у задоволенні заяви Г. про перегляд ухвали Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 8 листопада 2012 р.